

*Сисоліна Н. П., к.е.н., доцент;
Козьма О. С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ЇХ МІНІМІЗАЦІЯ

У період воєнного стану підприємства України стикаються з викликами, що суттєво впливають на їх економічну безпеку. Ці загрози охоплюють широкий спектр аспектів – від прямих воєнних пошкоджень до системних змін у соціально-економічному середовищі [3]. Ефективна мінімізація цих загроз є запорукою виживання та подальшого розвитку бізнесу.

Масштабні міграційні процеси, спричинені воєнним станом, створюють значні виклики для кадрової та, як наслідок, економічної безпеки підприємств.

По-перше, це відтік кваліфікованих кадрів, а саме виїзд значної частини працездатного населення, зокрема висококваліфікованих спеціалістів, за кордон або до більш безпечних регіонів України призводить до дефіциту кадрів у багатьох галузях. Особливо що стосується тих сфер, де потрібні унікальні знання та досвід.

Як наслідок для підприємств – зниження продуктивності праці, зростання витрат на пошук та навчання нових співробітників, потенційна втрата конкурентоспроможності через нестачу кваліфікованих фахівців. Для оборонних підприємств або тих, що працюють на забезпечення потреб ЗСУ, це може стати критичною загрозою.

Для зменшення цих впливів, зокрема для утримання персоналу, необхідна розробка програм лояльності, гнучкі графіки роботи, можливість дистанційної роботи (де це можливо), релокація співробітників у безпечніші регіони за рахунок підприємства.

На часі питання підвищення кваліфікації та перекваліфікація, а саме інвестування у внутрішнє навчання та перепідготовку наявних працівників, а також залучення осіб, що повернулися з фронту або внутрішньо переміщених осіб, до нових спеціальностей.

Налагодження партнерських відносин з університетами та коледжами для підготовки молодих спеціалістів з урахуванням поточних потреб ринку праці.

По-друге, дисбаланс на ринку праці, оскільки з одного боку, відбувається відтік робочої сили, з іншого – може виникати надлишок певних професій у регіонах, куди переміщуються люди. Також спостерігається гендерний дисбаланс через мобілізацію чоловіків.

Тому виникають труднощі з набором необхідних спеціалістів, необхідність адаптації виробничих процесів до зміненого складу робочої сили, потенційне зниження якості продукції/послуг.

Для зменшення цих впливів, зокрема перегляду кадрової політики, необхідно активне залучення жінок на «традиційно чоловічі» посади, використання трудового потенціалу людей старшого віку та осіб з інвалідністю.

Активне використання державних програм підтримки зайнятості та перекваліфікації, що можуть сприяти вирішенню проблем з дефіцитом кадрів.

Впровадження технологій, що дозволяють зменшити залежність від ручної праці та оптимізувати виробничі процеси.

Воєнний стан змушує підприємства радикально переглядати та адаптувати свої бізнес-моделі для забезпечення виживання та стійкості.

По-третє, переорієнтація ринків та логістики, оскільки зруйновані логістичні ланцюги, блокування морських шляхів, пошкодження інфраструктури, зміна споживчого попиту та втрата традиційних ринків збуту (особливо на окупованих територіях).

Як наслідок для підприємств – зростання витрат на транспортування, затримки поставок, неможливість виконання зобов'язань, втрата клієнтів [2].

Для зменшення цих впливів необхідно, зокрема диверсифікація ринків збуту та постачальників, тобто активний пошук нових каналів збуту (включаючи експорт до ЄС та інших країн) та альтернативних постачальників сировини/компонентів.

Оптимізація внутрішньої логістики, використання альтернативних видів транспорту (залізничний, автомобільний), співпраця з новими логістичними партнерами.

Формування достатніх запасів сировини, матеріалів та готової продукції для забезпечення безперебійної роботи в умовах можливих перебоїв.

По-четверте, зміни у фінансовому стані та доступі до капіталу, а саме зниження платоспроможності населення, зростання інфляції, погіршення доступу до банківського кредитування, неплатежі контрагентів.

Як наслідок для підприємств – дефіцит обігових коштів, ризик банкрутства, втрата інвестиційної привабливості [1].

Для зменшення цих впливів необхідно, зокрема оптимізація витрат, тобто ретельний аналіз та скорочення неперіоритетних витрат, пошук енергоефективних рішень.

Приділяти більшу увагу управлінню дебіторською та кредиторською заборгованістю, тобто посилення контролю за своєчасним погашенням заборгованості, перегляд умов розрахунків з контрагентами.

Активне використання державних програм підтримки бізнесу (пільгові кредити, гранти), грантів від міжнародних організацій та донорських програм.

По-п'яте, релокація та реструктуризація виробництва, оскільки є загроза руйнування активів, необхідність збереження виробничих потужностей та робочих місць.

Як наслідок для підприємств – значні витрати на переміщення, можлива тимчасова зупинка виробництва, втрата частини активів.

Для зменшення цих впливів необхідно, зокрема розробка планів релокації, тобто завчасно підготовлені плани переміщення обладнання та персоналу до безпечніших регіонів.

Використання урядових програм з підтримки підприємств, що переміщують виробничі потужності.

Розподіл виробничих потужностей між різними географічними локаціями для зменшення ризиків.

Забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, що поєднує оперативне реагування на поточні загрози з розробкою довгострокових стратегій адаптації та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Краснікова-Колосова С.В.; Сисоліна Н.П. Тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні під час війни. Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 12 груд. 2023 р., м. Кропивницький / Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи ; [редкол. : А.А. Тихий, В.В. Зайченко та ін.]. В 2х частинах. Ч.1. Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2023. – С. 132-133.

2. Сисоліна Н.П., Бордіян В.А. Господарська діяльність агропідприємств в умовах воєнного стану Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., м. Кропивницький, 12 груд. 2023 р. : у 2 ч. : Ч. 2 / [редкол. : А. А. Тихий, В. В. Зайченко, Н. С. Шалімова та ін.] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи. – Кропивницький : РВЛ ЦНТУ, 2023. – С. 47-49.

3. Сисоліна Н.П., Савеленко Г.В., Сисоліна І.П. Економічна безпека агропідприємств в умовах війни: можливості та загрози № 65 (2024): *Економіка та суспільство*. Електронний журнал (economyandsociety.in.ua) DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-19>.

УДК 642.59

*Харченко І. В., к.е.н., доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

КЛЮЧОВІ ФАКТОРИ УСПІХУ РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ

Закономірно виникає питання – які важливі ключові фактори успіху присутні у успішних ресторанах і які ключові фактори успіху ігнорують неуспішні ресторани. Є певний перелік ключових факторів успіху в ресторанній галузі.

Можна побачити, що різні автори називають різні ключові фактори успіху. Відповідно до огляду літератури пропонуються наступні рекомендації[2]:

Стратегія, маркетинг, меню та персонал; Врахування матеріальних і нематеріальних аспектів бізнес успішності; Чітка стратегія унікальності послуг; Взаємовідносини зі споживачами та їх лояльність; Меню та маркетинг; Компетентний персонал.

Серед відомих джерел, які аналізують ключові фактори успіху в ресторанній галузі, ми знайшли найбільший перелік в [3], який наводимо: стратегічний вибір; місце розташування ресторану; бізнес-план; план зростання; визначення